

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1940.

Andra kammaren.

Nr 32.

Tisdagen den 21 maj.

Kl. 4 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 14, den 15 och den 18 innevarande maj.

§ 2.

Herr statsrådet *Wigforss* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 255, med förslag till lag om förbud i vissa fall mot beviljande av kvarstad eller skingsringsförbud;

nr 261, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 18 § 1 mom. förordningen den 15 december 1914 (nr 436) angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket;

nr 262, med förslag till lag om ändrad lydelse av 5 § valutalagen den 22 juni 1939 (nr 350);

nr 264, angående anslag till fortlöpande konsumtionsundersökningar;

nr 265, angående anslag till valutakontoret;

nr 268, med förslag till ändrad lydelse av § 110 regeringsformen samt § 3 mom. 9 och 10 tryckfrihetsförordningen;

nr 269, med förslag till ändrad lydelse av § 86 regeringsformen och § 38 riksdagsordningen samt till införande i tryckfrihetsförordningen av en ny paragraf, betecknad såsom § 6, m. m.;

nr 270, med förslag till ändring i vissa delar av tryckfrihetsförordningen m. m.; och

nr 271, med förslag till förordning om nöjesskatt, m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 3.

Föredrogos var efter annan följande Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till konstitutionsutskottet propositionen, nr 254, med förslag till ändrad lydelse av § 54 regeringsformen samt §§ 37 och 50 riksdagsordningen;

till statsutskottet propositionerna:

nr 257, angående organiserandet av ett hemvärn;

nr 258, angående lån för uppförande av en anläggning av strängbetong; och

nr 259, angående anslag till Civil personal vid krigsrätterna: Ersättningar till civila ledamöter i fältkrigsrätter m. m.

Vidare föredrogs för remiss till utskott Kungl. Maj:ts proposition, nr 260, med förslag till lag angående förbud mot vissa sammanslutningars verksamhet.

Därvid yttrade:

Herr Lundstedt: Herr talman! Jag förmodar, att vi alla kunna vara överens om, att svensk lagstiftning, så länge den utövas, också i dessa ödesmät-

Andra kammarens protokoll 1940. Nr 32.

Remiss av proposition ang. förbud mot vissa sammanslutningars verksamhet.

Remiss av proposition ang. förbud mot vissa sammanslutningars verksamhet. (Forts.)

tade tider, bör utövas med samma krav på juridisk konsekvens och saklighet, som vi alltid varit vana vid. Jag tror väl, att detta lagförslag angående förbud mot vissa sammanslutningars verksamhet kan tänkas få en viss, kanske en betydande nytta till tryggande av vårt statsskick, men jag tror å andra sidan, att de förhoppningar i detta avseende, som på vissa håll i pressen och annorstädes kommit till uttryck, varit betydligt överdrivna. Åtskilliga anmärkningar torde nämligen med fog kunna framställas emot detta lagförslag.

Lagen skall, som vi alla redan sett, ha provisorisk karaktär. Den är avsedd att tillämpas endast i kritiska situationer. Under normala tider förutsättes sålunda, att nazistisk och kommunistisk verksamhet fritt skall kunna utövas i vårt land. Med denna ståndpunkt förbiser man, att det är just under normala tider, som de kommunistiska och nazistiska partierna bedriva sin för demokratien undergrävande verksamhet och förbereda diktaturens införande. Om icke sådan verksamhet under normala tider finge fritt bedrivas, så skulle aldrig sådana kritiska situationer som de, för vilka lagen torde få anses avsedd, behöva uppstå. Med denna ståndpunkt synes man vidare förbise, att det kan vara för sent att ingripa, om man väntar, till dess den kritiska situation inträtt, i vilken lagen vore tillämplig. Till erfarenhetsmässig belysning av det sist sagda ber jag att få hänvisa å ena sidan till det sista årets händelser i Norge och Holland, å andra sidan till den fullständiga enighet, som rådde bland finnarna vid det ryska angreppet. I Finland fanns mot kommunismen en lag, av allmän strafflags natur. I Norge och Holland saknades lagstiftning emot nazismen.

En annan anmärkning sammanhänger därmed, att lagen avser förbud mot vissa sammanslutningars verksamhet. Med den utgångspunkten är det helt naturligt, att lagen endast reagerar mot en *sammanslutnings* verksamhet, icke mot nazistisk och kommunistisk verksamhet, som utövas av *enskilda* under sådana förhållanden, att man icke kan tala om sammanslutningars verksamhet. Nu är det ju så, att ingen verksamhet utövas av sammanslutningar, utan det är alltid enskilda individer, som agera. Men man menar, att i vissa situationer på grund av särskilda förhållanden enskildas verksamhet kan betraktas såsom varande jämväl en sammanslutnings verksamhet. Jag tror det är ett faktum, att i vårt land nazistisk verksamhet kan påvisas, utan att det är möjligt att föra sådan bevisning, att verksamheten skulle kunna anses utövad av en sammanslutning. Överhuvud taget tror jag, att man vågar påstå, att våra nazist- och kommunistpartier och för övrigt vilka partier av liknande art som helst kunna etablera sin verksamhet på ett sådant sätt, att all bevisning om att verksamheten utövats av en sammanslutning omöjliggöres.

I anslutning till dessa båda anmärkningar skulle jag vilja uttala, att jag för min del finner det oförenligt med demokratiska rättsprinciper att icke kriminalisera diktatursträvande verksamhet genom straffbud av samma karaktär som den allmänna strafflagen; genom straffbud, som taga sikte på den för demokratien farliga verksamheten, likgiltigt om denna kan betecknas som en organisations verksamhet eller blott och bart som enskilda personers.

Utöver de anmärkningar, jag redan framställt, tillåter jag mig påpeka, att, såvitt jag förstår, vissa formuleringar i detta förslag äro ägnade att ingiva farhågor för lagens bristande effektivitet. Det heter i lagens 1 §, att sammanslutning, vars verksamhet åsyftar att med våldsamma medel eller med hjälp av främmande makt omstörta o. s. v. Jag tror, att det skall bli mycket svårt att överbevisa vederbörande om att deras verksamhet syftar till att med våldsamma medel eller med hjälp av främmande makt omstörta eller förändra rikets statsskick. Respektive partiets paroller kunna mycket väl avpassas

Remiss av proposition ang. förbud mot vissa sammanslutningars verksamhet. (Forts.)

på ett sådant sätt, att de icke träffas av lagens formuleringar. Vad Moskva-partiet beträffar, så känna ju alla till, att instruktioner meddelats, enligt vilka det just gäller att försöka lura människorna, så att de icke få klart för sig, varom det i själva verket rör sig. I dessa instruktioner påpekas vikten av att man icke framställer klara och fullständiga paroller. I stället bör man ha, som den tekniska termen lyder, »delparoller» och »delkrav». Allt efter den framgång, som kan vinnas, skola därefter lämpade »övergångsparoller» givas, i syfte att dymedelst förbereda »det revolutionära uppsvinget». Innan vi ha bragts till det revolutionära uppsvingets stadium, tror jag att det blir ganska svårt att med vanlig tolkning av formuleringarna i denna lag kunna attackera den kommunistiska verksamheten. Men då torde attacken kunna befaras komma för sent.

Om man sålunda å ena sidan med fog torde kunna anmärka på lagens *bristande effektivitet*, så synes det mig, att man å andra sidan med skäl också kan tala om lagens *alltför stora effektivitet*. Det finns ordalag i 1 §, som lämna fritt spelrum för alltför subjektiva värderingar såsom grund för tolkningen. Det talas om verksamhet, som visar sig ägnad att allvarligt skada rikets försvar eller förhållande till främmande makt eller att allvarligt störa ordningen inom landet. Så kan emellertid — alltefter omdömesgivarens subjektiva inställning — skilda verksamheter karakteriseras, vilka vi med våra utgångspunkter icke gärna kunna anse böra drabbas av en tvångslagstiftning. Om en fredsförenings verksamhet kan t. ex. någon mena, att den kan vara ägnad att mer eller mindre allvarligt skada rikets försvar. Kan icke en fosterländsk sammanslutning, som vill göra sitt yttersta för att uppdaga och förebygga den femte kolonnens arbete, tänkas utgöra en fara för vårt förhållande till främmande makt? Tjänbarheten i begreppet »allvarligt störa ordningen» ligger i alltför öppen dag för att behöva exemplifieras.

Med hänsyn till den godtycklighet, som sålunda kan tänkas komma med i spelet, utgör lagförslaget en fara för att vid blivande tillämpning gränserna mellan demokratiskt och antidemokratiskt kunna utsuddas. Låt vara, att denna fara den dag, som i dag är, saknar all *praktisk* betydelse, så förhåller det sig dock så, att demokratin i dessa tider har utsatts och alltjämt utsättes för sådana påfrestningar, att den har måst bliva ömtålig om sin trygghet, ja, herr talman, så ömtålig om sin trygghet, att den icke ens vill tolerera några *teoretiska* risker.

Den godtycklighetsrisk, som jag nu berört, förstoras onekligen därigenom, att det här åtminstone delvis är fråga om en fullmaktslag. Denna lag kan tänkas i en sittande regerings hand bliva ett vapen mot demokratin. Om den också inte direkt användes för en statskupp, så kan det under särskilda omständigheter befaras, att lagen kommer att utnyttjas till ett tummande på fundamentala demokratiska principer. Vi få lov att komma ihåg, att trots allt är den demokratiska åskådningen hos oss liksom i andra länder icke lika starkt och djupt rotad i alla skilda läger, varvid jag naturligtvis helt bortser från de diktatursträvande partierna. Några garantier för vår demokratis absoluta hållfasthet saknas. Detta torde böra beaktas i sådana tider som dessa, då vårt land kan komma att utsättas för nervskakningar, som försvaga vår demokratiska motståndskraft, vare sig vi direkt tvingas in i kriget eller icke.

Herr talman! Kort och gott anser jag, att det i den sak, varom fråga är, är erforderligt att först och främst ha en huvudlag av allmän strafflags karakter. I denna huvudlag bör enligt min mening verksamheten annorlunda karakteriseras än som skett i föreliggande lagförslag, och den bör preciseras på ett sådant sätt, att varje möjlighet till en användning av lagen i antidemo-

Remiss av proposition ang. förbud mot vissa sammanslutningars verksamhet. (Forts.)

kratiskt syfte från början blir absolut utesluten. I anslutning till en sådan huvudlag torde det bliva av behovet påkallat — kanske dock blott med hänsyn till de civilrättsliga konsekvenserna — att också stifta en lag om upplösning av vissa sammanslutningar. Jag har, herr talman, redan på detta stadium tillåtit mig att framställa dessa anmärkningar, i hopp att de skola tagas i övervägande av det utskott, till vilket propositionen remitteras.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Westman: Herr talman! Det är ju givet, att jag i allra högsta grad uppskattar den omsorg om de demokratiska principerna, som den föregående ärade talaren givit uttryck åt. Vid avfattandet av det lagförslag, som nu skall remitteras, har jag försökt få till stånd bestämmelser, som skola vara ägnade att undanröja farhågorna för att denna lag skall användas på ett sätt, som skulle kunna vara farligt för demokratin. Den ärade talaren yttrade, att den befogenhet, som genom denna lag lägges i Kungl. Maj:ts hand, skulle kunna användas till att genomföra en statskupp. Jag ber med anledning härav att få erinra om, att enligt lagförslaget skall beslut om upplösning av en förening fattas av riksdagen. Kungl. Maj:t skall endast, då ett ärende är brådskande, kunna fatta ett provisoriskt beslut, som inom 30 dagar från beslutets fattande eller nästa riksdags början skall underställas riksdagen. Riksdagen kan göra framställning till Kungl. Maj:t om beslutets upphävande. Således kan det komma att förflyta endast mycket kort tid, under vilken ett beslut kommer att gälla, som av Kungl. Maj:t har fattats mot riksdagens önskan. Jag har icke kunnat tänka mig, att man skulle kunna få bättre garantier för att de demokratiska principerna skola skyddas än genom det förslag, som här framlagts.

Man måste ju ändå gå ut ifrån, att riksdagen kommer att söka bevara demokratiens principer, och att det i vårt land icke kan finnas något säkrare värn för demokratin än den svenska riksdagen.

Den ärade talaren nämnde vidare, att man borde ha en allmän lag av straffrättslig karaktär, en lag, som fastställde, vilka brott som skulle anses av statsfientlig karaktär. Jag ber med anledning därav att få erinra om, att vi nyligen reviderat vår strafflag ur den synpunkten, och att riksdagen nyss behandlat ett förslag till ändring av 8 kapitlet i strafflagen, som handlar om förräderibrott, spioneribrott och överhuvud taget om brott, som äro menliga för statens säkerhet. Man har således nyss behandlat de straffrättsliga problemen. Denna lag kommer endast som ett komplement till den redan beslutade straffrättsliga reformen, ett komplement, som avser att bereda riksdagen tillfälle att i en kritisk situation, när så provas oundgängligen nödvändigt, upplösa en sammanslutning, som kan öka samhällsfarligheten hos vissa individer genom de ökade resurser, som sammanslutningen ställer till deras förfogande.

Jag har verkligen svårt att tänka mig, att man skulle kunna inför riksdagen framlägga ett lagförslag, som innebure större garantier för att den befogenhet, som detta lagförslag meddelar, skall användas på ett demokratiskt sätt. Jag förutsätter, att riksdagen icke lider den brist på självförtroende, att riksdagen skulle anse sig icke vara den rätta innehavaren av en dylik övervakningsuppgift.

Herr Lundstedt, som erhöi ordet för kort genmäle, anförde: Herr talman! Jag försökte med avsikt uttrycka mig så, att det skulle stå klart, att jag icke befarade någon statskupp, framförallt icke från den regerings sida, i vilken herr Westman sitter. Men jag framhöi också, att man, även om det för när-

Remiss av proposition ang. förbud mot vissa sammanslutningars verksamhet. (Forts.)

varande icke vore att befara, att lagen användes i syfte att genomföra en statskupp, kunde tänka sig, att lagen på annat sätt finge en antidemokratisk användning. Jag påpekade, att lagen åtminstone till en del vore en s. k. fullmaktslag. Det kan tänkas, att ett av Kungl. Maj:t meddelat förbud komme att äga bestånd under en avsevärd tid, kanske t. o. m. under mer än 30 dagar. Så snabbt som allting numera sker, tror jag en tid av 30 dagar vara mer än tillräcklig för att ett antidemokratiskt förbud skall kunna medföra fullt tillräckliga verkningar. Den huvudlag, jag efterlyste, är självfallet av en helt annan art än de bestämmelser, som förefinnas i 8 kap. strafflagen, till vilket herr statsrådet hänvisade. Emellertid var det ju icke alls min mening att gå in i en detaljdebatt. Det är jag visserligen mycket väl beredd till, men jag tror icke att det vore lämpligt vid detta tillfälle. Jag har av herr statsrådets anförande stärkts i min föresats att snarast möjligt väcka en motion i ämnet.

Härefter yttrade:

Herr **Hagberg** i Luleå: Herr talman! I dag remitteras två propositioner, som ha ett inbördes sammanhang. Den ena har redan remitterats till konstitutionsutskottet. Den avser upphävande av 8-timmarslagen för Sveriges arbetare, den avser upphävande av semesterlagen, arbetarskyddslagen, butikstängningslagen, skogshärbärgeslagen för skogs- och flottningsarbetare. Den avser med andra ord borttagande av nästan alla de förmåner, Sveriges arbetare under femtio år tillkämpat sig. Den proposition, som nu skall remitteras, går ut på upphävande av föreningsrätten samt yttrande- och tryckfriheten för alla medborgare i vårt land, men främst för kommunisterna och det kommunistiska partiets hundratusen väljare. Denna fullmaktslag strider uppenbarligen i väsentliga delar mot grundlagen. Den avskaffar tryggheten till egendom för fattiga arbetare, som med stora offer finansierat ett parti. Den kommer att medföra rättslöshet för arbetarklassen. Den kommer att jämna vägen för ett brutalt klassherravälde, för spioneri, angiveri och provokation inom hela arbetarrörelsen. Det är typiskt, att Finlands lagstiftning tjänat som föredöme vid utarbetandet av detta lagförslag. I Finland förbjöd man också kommunismen. Där krossade man i kraft av denna lagstiftning fackföreningsrörelsen, pressade ned arbetslönerna till $\frac{1}{3}$ av de svenska arbetarnas löner och ruinerade de breda bondemassorna. Genom att slå ned all organisation lyckades man också störta landet i ett hopplöst krig. Det är ett föredöme för regeringen att återropa sig på, när den föreslår Sveriges riksdag en sådan lagstiftning! Man återoppar även Norges och Danmarks exempel. Det kan närmast ha ett visst kuriositetsintresse att påminna om, att trots att i Norge råder krigstillstånd och att där tysk regim härskar, så tillåtas samtliga partier, kommunister och socialister icke undantagna, att bedriva sin verksamhet som förut. Där hämmas icke partiernas verksamhet, vare sig av transportförbud eller hot om politiska förföljelser. Den lagstiftning, som nu föreslås, avser att »kröna» den hets mot den kommunistiska rörelsen, som bedrivits i detta land under ett halvt års tid. Det kanske icke skadar att påminna om vad som blivit resultatet av denna hets. Det kommunistiska partiet är ju relativt så svagt, att det icke kan finnas någon förnuftig anledning för att hela pressen och alla partier i regering och riksdag skola samverka i förföljelseåtgärder mot detsamma. Tillvaron av det kommunistiska partiet får emellertid tjäna som förevändning för vidtagande av åtgärder av allmän räckvidd, åtgärder, som stärka reaktionens välde, undergräva demokratiens grundvalar och skapa gynnsammare betingelser för klassherraväldet. Ett annat resultat av denna hets — ett resultat, som jag inga-

Remiss av proposition ang. förbud mot vissa sammanslutningars verksamhet. (Forts.)

lunda vill påstå att regeringen velat åstadkomma — är den ogärning, som begåtts i Luleå den 3 maj. De, som sitta på de anklagades bänk, äro samtliga offer för denna hets. De motivera sina ogärningar med denna hets. Ett tredje resultat är den polisrazzia, som genomförts, och som saknar motstycke i Sveriges historia. Ett fjärde resultat blev, att man fick lov att vidtaga åtgärder för att skydda åtminstone en medlem av Sveriges regering, nämligen statsministern. De, som hade ansvaret för vederbörandes säkerhet, förstodo, att i hägnen av denna hets blomma terrortendenser och framkallas hos omdömeslösa människor viljan att taga saken i egna händer för att på det viset tjäna de syften, som de anse vara riktiga. Denna hets höll också på att föra Sverige i krig mot Sovjetunionen. Det är en händelse, som ser ut som en tanke, att omedelbart efter ogärningen tillgrepp regeringen represalier mot den tidning, Norrskensflamman, som ogärningsmännen i själva verket åsyftat skada. När frågan om transportförbud behandlades i riksdagen, så förklarade en av utskottets talesmän i denna kammare, väl icke inför kammaren men vid ett privat samtal med mig, att ett transportförbud icke gärna kunde drabba Norrskensflamman, då den icke vore att betrakta som »kvalificerad» enligt de riktlinjer, som uppdragits. Men det var alldeles som om ogärningen där uppe, vilken krävde fem människoliv, också skulle gjort Norrskensflamman kvalificerad för de förföljelseåtgärder, man vidtog. Just hetsen i riksdagen och medverkan från regeringens och riksdagens sida till reaktionära åtgärder har åstadkommit detta.

I denna hets befinnes också, att de, som i dag sitta på de anklagades bänk, öppet stå upp inför domarna och vittna om att de ansett det icke vara något vanhedrande för dem som svenska officerare att hava begått gärningen.

Denna hets mot kommunisterna har icke löst ett enda av de svåra problem, som vårt land i dag har att brottas med. Den har på sin höjd lett till, att djungelinstinkterna på sina håll uppammats, intet annat. Det är betecknande, att det parti, som 1936 i Sveriges riksdag krävde förbud mot kommunisterna, har åtminstone två av sina medlemmar — och det får sannolikt flera — på de anklagades bänk uppe i Luleå.

Kanhända min tanke särskilt kretsar kring denna ogärning och den process, som nu rullas upp, med alla de oerhört vittutgrenade perspektiv, som samtidigt belysas. Jag kan icke låta bli att säga, att det verkar och kommer i varje fall att verka nästan som om man hade så brått att genomföra denna lagstiftning, innan denna process är fullbordad.

Det är ju icke något underligt, om det skulle påverka domarna. Ty ogärningar, som begås mot statsfiender och mot sådana, som man falskeligen beskyller för landsförräderi, borde ju icke rendera samma straff som ogärningar, som begås mot andra människor.

Man har kört en film, där man talar om, att »Karl Fredrik regerar», och man menar därmed, att Per Albin regerar. Det skulle närmast vara anledning att säga, att Per Albin raserar. Han raserar på ett enda år, vad Sveriges arbetare under femtio års kamp byggt upp.

(I kammaren ropades: Fy!)

Det är ett faktum.

I denna lagstiftning uppställer man som förutsättning för ett förbud för det första, att man avser att med främmande hjälp omstörta den lagliga ordningen. Jag tänker, att man menat »qvislingar». Men den propaganda, som bland annat från regeringsbanken förts för att försvara vissa element i vårt land, tyder på att det icke motsvarar det man tänker på.

Remiss av proposition ang. förbud mot vissa sammanslutningars verksamhet. (Forts.)

Jag erinrar om socialdemokratiens ställning. Med den motivering, som regeringen här föreslår, kan ju hela den internationella socialdemokratien sättas på de anklagades bänk. Med hjälp av främmande trupper besegrades Tyskland 1918. I kraft därav kunde den tyska socialdemokratien genomföra en ny regim, låt vara att det var en mycket ynkelig regim, som visade sig icke hava livskraft. Men detta kunde de i varje fall.

Eller se på vårt eget land! Vad gjorde Adlercreutz och hans kamrater 1809 i Sverige? Med den motivering, som regeringen använder för att kvalificera s. k. landsskadliga gärningar, kan mycket väl Adlercreutz' statskupp i Sverige betecknas som utförd med hjälp av främmande makt.

Vi ha under flera år och innan man i övriga partier tog upp frågan om kamp mot spioneri fört fram denna fråga i riksdagen. Vi avslöjade faran för spioneri före några andra partier. Medan man på vissa håll i riksdagen var benägen för att negligera och bagatellisera denna fara, togo vi upp kampen mot densamma. Vi ha sagt i vårt program, att arbetarklassens befrielse måste vara dess eget verk. Det är programmatiskt för oss, det är en huvudförutsättning, som är uppställd för vårt programs realiserande. Vi vilja ett fritt Sverige. Och vi vilja i dag fred och neutralitet.

Om den andra betingelsen, som man måst uppställa, »att med våldsamma medel omstörta samhällsordningen», vill jag säga, att vi önska använda fredliga medel för att genomföra vårt program: socialismen; men kapitalismen tillåter det icke. Vi behöva bara se på den fruktansvärda folkslakt, som i dag rasar i Europa, för att vi måste säga, att det gives ingen fredlig utväg för de under kriget dignande folken ur detta helvete.

Vi kämpa för att erövra majoritet och för att i kraft av denna majoritet genomföra vårt program. Och det ha vi hundrade gånger understrukit i denna riksdag. Men man vågar icke tillåta oss det.

Herr talman! Det är en mycket utbredd villfarelse, att revolutionen skulle vara resultat av propagandan, av det program, som man uppställer o. s. v. Det är ungefär lika rätt som om man skulle säga, att blodomloppet är ett resultat av Harveys teori, medan det i verkligheten är så, att vederbörande teori är baserad på studiet av blodomloppet. På samma sätt är vår teori baserad på det marxistiska studiet av den kapitalistiska samhällsordningen, av historien och av revolutionerna genom historien.

Man anför som en tredje betingelse, att man söker vidtaga åtgärder, som kunna allvarligt skada rikets försvar. Jag har sagt — och jag understryker det — att vi vilja försvara Sveriges självständighet, vi vilja försvara Sveriges neutralitet. Men vi vilja icke, att försvarsmakten skall kunna utnyttjas för reaktionära statskupper, såsom skett i en rad länder.

Här kan man verkligen diskutera frågan om den försvarspolitik som i dag föres. Sveriges militära utgifter komma att — uppgives det — uppgå till bortåt 200 miljoner kronor i månaden, således per år 2.4 miljarder kronor. En stormakt som Italien har under det senaste budgetåret haft militärutgifter på 2.3 miljarder — jag talar om kronor hela tiden. Det lilla Sverige med dess 6 miljoner invånare skall nu påtaga sig en militärbörda till och med större än en stormakts, därtill en militaristisk stormakt såsom Italien.

Om man genomför en sådan politik, är det icke vårt fel, att det är så få människor i denna riksdag, som inse, att det barkar åt Häcklefjäll, och som inse, att det svenska folket ej har råd att krypa under sådana väldiga bördor. Det är denna ståndpunkt, denna rent förnuftsmässiga ståndpunkt, som vi intaga. Den ståndpunkten tar man som utgångspunkt för allmänna deklamationer om försvarsfientlighet.

Remiss av proposition ang. förbud mot vissa sammanslutningars verksamhet. (Forts.)

Har det icke överhuvud visat sig, exempelvis i Holland med dess fem dagar korta och oerhört förödande strid, att det icke i längden är krigsmaterielen som i dag möjliggör för en småstat att bestå? Det väsentliga är den politik, som denna småstat bedriver, att den förstärker att driva en sådan politik, att den skapar åt sig ett ryggstöd i de stormar, som rasa över Europa.

Därmed är jag inne på den fjärde frågan, att man kan skada förhållandet till främmande makt. Jag skulle vilja ställa följande fråga till justitieministern, när han sitter här: Mena vederbörande att kommunisterna skada Sveriges förhållande till Sovjetunionen? Jag kan knappast tro, att man menar det.

Vi ha hela tiden kämpat för, att Sverige skulle föra en politik, som åsyftade vänskap och nära samarbete samt ekonomiskt utvecklade relationer mellan Sovjetunionen och Sverige. Jag tycker, att det varit en nästan enstämig ståndpunkt i Sveriges riksdag, att detta är den enda utvägen för Sverige. Jag kan icke annat än med största gillande notera, att Sverige äntligen — säger jag — vidtagit tillräckligt konkreta åtgärder för att åstadkomma förändrade betingelser härför. I det fallet synes det mig, som om riksdag och regering småningom kommit underfund med att den ståndpunkt vi företrätt utrikespolitiskt var den riktiga och nödvändiga.

Det är ganska märkligt att man då, samtidigt som man på denna punkt tydligen tar vårt program, skall på samma punkt slå oss med detsamma, ungefär som den bibliske härföraren, som uppgavs hava segrat genom att han ställt sig i spetsen för fiendens trupper.

Menar man kanske, att vi skulle komplicera Sveriges förhållande till Tyskland? Det är nämligen Tyskland och Sovjetunionen, som för närvarande äro de stormakter, som Sverige tvingas att alldeles särskilt taga hänsyn till i fråga om sitt utrikespolitiska ståndpunktstagande. I det fallet vill jag erinra om, att vi voro de enda, som försvarade den pakt, som ingicks mellan Sovjetunionen och Tyskland, medan det däremot var en ganska enstämig mening här om att fördöma denna pakt. Vi ansågo, att den skulle skapa möjligheter för Sovjetunionen att hålla sig utanför storkriget och begränsa storkriget. Ur dessa synpunkter, som vi ansågo i viss mån gagneliga för Sverige, hävdade vi densamma.

Däremot kan jag hålla med om att en tredje stormakt för närvarande anser vår verksamhet vara litet tråkig för sig. Tyvärr tyckes det vara så, att denna stormakts önskemål spela en ganska stor roll, när det gäller dispositioner, som vi taga i vårt land.

Vi ha sagt, att vi alltid hållit på den ryska revolutionens principer. Men vi ha i vår politik utgått från vad som varit Sveriges intressen och icke från några andra länders intressen.

Omtanken om samhällsordningen har i alla tider varit reaktionens förklädning, när det gällt att gå till storms mot oppositionen, mot sådana krafter, som icke ville medverka i dess reaktionära politik. De senaste tjugu åren ha visat, att alla attacker mot den s. k. demokratiska samhällsordningen i alla länder ha utförts av reaktionära krafter och icke av revolutionära.

Det är ju detta historiska faktum, som här bör bringas i erinran till hela detta tal om att man skall slå vakt om den demokratiska samhällsordningen. Vidtar man i vårt land några åtgärder mot reaktionen? Såvitt jag vet icke en enda. Ändå är det så, att det spioneri, som här och var avslöjats i vårt land, har samtidigt ytterligare visat, att vederbörande spioner ha haft sitt politiska hemvist icke inom den kommunistiska rörelsen utan i partier, som ligga på högerkanten, till och med på den yttersta högerkanten i svensk politik.

Remiss av proposition ang. förbud mot vissa sammanslutningars verksamhet. (Forts.)

Det finnes också socialdemokratiska ministrar, som ställt sig solidariska bakom den proposition, som regeringen framlagt. Jag undrar, hur de kunnat vända sig mot våldet, de som tillhöra en international, som öppet skryter av att dess medlemmars insats drev England och Frankrike ut i krig mot Tyskland, som tillhöra en international, vars ledning ligger i händerna på dem, som icke bara påverkat utan direkt sitta med i de allierades krigsregeringar, som tillhöra en international, som i dag driver massorna ut i det fruktansvärda våld, som kriget innebär.

Den svenska socialdemokratien har på en kongress — låt vara att det var för en del år sedan — uttalat sig för — och detta uttalande har tillmätts programmatisk betydelse — att våldet skall vara den svenska arbetarklassens förlössare. Och ingen senare kongress har desavuerat detta uttalande. Den har program, där det förklaras, att den kamp, som rasar mellan klasserna i samhället, klasskampen, skall icke upphöra, förrän man fått ett klasslöst samhälle, d. v. s. en socialistisk samhällsordning. Det har till den svenska arbetarklassen översatts både det kommunistiska manifestet av Karl Marx med dess klassiska förklaring: »Kommunisterna förstå att hemlighålla sina avsikter och åsikter», och »Kapitalet» av Marx med dess klara slutsatser, som visa på, att arbetarklassens väg till socialism kan ske genom en segerrik revolution.

Dessa, som nu skola stifta lagar mot partier, som man förmenar ha ställt upp våldet på sitt program, dessa tillgripa nu den ena våldsåtgärden efter den andra mot oppositionens krafter för att säkra sitt herravälde. Det ligger till och med en liten opportunistisk beräkning bakom det lagförslag, som riksdagen nu skall remittera, den beräkningen, att vederbörande icke i en valkamp skola besväras av någon opposition till vänster, som eventuellt kan gå ut bland arbetarmassorna och göra sig till talesman för det missnöje, som överallt börjar mogna i Sveriges land, över den politik, som i dag föres. Över hela denna lagstiftning, som man här gått fram med, ligger denna opportunitetsprägel, en hållningslöshet, en principlöshet, en undfallenhet för de reaktionära krafterna. Det är signaturen på densamma.

För några månader sedan talade man om, att Finlands sak är vår. Men är icke Norges sak också vår sak? Varför tiger man i dag? Varför tiga de, som till och med gingo så långt, att de krävde, att Sverige skulle gå ut i krig? Det är dessa krafter, som driva fram den reaktionära lagstiftning, som nu skall genomtrufas.

Vi äro för vår del ej överraskade, om den svenska kapitalismen nu sliter av sig den demokratiska masken och visar sitt rätta ansikte. Den vågar avslöja sig i dag tack vare den medverkan den erhåller från socialdemokratiens sida. Vi tvivla icke alls på, att man kan bygga åtskilliga bastiljer i vårt land för att stänga in frihetens försvarare.

Men vi frukta icke detta. Vi kunna bara hänvisa till historien, som visar, att fängelsemurar ha aldrig lyckats rädda en dödsdömd regim i dess helhet, en regim, som i sådan rasande fart störtar sig själv ned i avgrunden.

Vi ha icke gjort något vanhedrande. Vi ha icke gjort något förrädiskt mot Sveriges folk. Jag vet, att vi ha rena händer. Jag har själv börjat i gruva, när jag var 14 år, och varit gruvarbetare till dess jag var 30 år. Jag vet, att min personliga vandel är sådan, att den kan mäta sig med de flestas, som sitta i denna kammare. Jag vet, att så är fallet med de tiotusenden medlemmar, som stå med i den kommunistiska rörelsen.

Men vi ha fått finna oss i att man under månader berövat oss heder och ära, att man utnyttjat statens alla maktmedel för att åsätta oss en förbrytarestämpel, som vi ej gjort oss skyldiga till att bära.

Remiss av proposition ang. förbud mot vissa sammanslutningars verksamhet. (Forts.)

För oss är socialismen den stjärna, som lyser på vår väg. Och liksom i den bibliska historien eldstoden lyste Israels barn på deras väg från det egyptiska slaveriet till det förlovade landet, som de drömde om, på samma sätt kommer socialismens stjärna att lysa vår väg, alldeles oavsett vilka åtgärder Sveriges riksdag och regering vidtaga.

Det har också varit en professor här uppe och talat i denna fråga, en professor, som velat sätta sitt namn under ett aktstycke, som tydligen skulle avslöja de mest reaktionära och primitiva krafterna i vårt land, hur de strunta i demokratin och strunta i grundlagarna. Denne professor sökte göra denna fråga till en fråga om juridik, medan det hela tiden är fråga om politik. Jag skulle vilja säga, att om någon bedrivit en statsfientlig verksamhet, så är det den kampanj, som denne professor fört för att undergräva förtroendet för de s. k. rättsliga grundvalarna i detta samhälle. Han är rätte mannen att skrika om statsfientlig verksamhet, denne man, som på detta sätt satt sig själv i glashus.

Men reaktionära sprattलगubbar behöver man icke ägna så många ord åt, även om de söka giva pondus åt sina dumheter med en obegripligt förvärvat professorstitel.

Herr talman! Det har icke varit möjligt för mig att vid remissen av denna proposition punkt för punkt taga upp densamma till bemötande. Det tänka vi göra i en motion. Eftersom denna proposition är så långtgående till sina verkningar och kommer att få så ödeläggande resultat för den svenska demokratin, föreslår jag, att motionstiden på densamma utsträcker till 20 dagar, en anordning, som man brukar vidtaga, när det gäller viktiga och betydelsefulla åtgärder.

Herr Skoglund: Herr talman! Jag är övertygad om, att största delen av Sveriges folk kommer att med beklagande konstatera, att en svensk man i Sveriges riksdag i det tidsläge, vari vi befinna oss, hållit ett sådant anförande som det herr Hagberg hållit.

Jag begärde ordet för att beträffande herr Hagbergs yrkande, att motions-tiden skall utsträckas till 20 dagar, få framhålla, att om detta hans yrkande skulle bifallas, betyder det, att den proposition, som här är framlagd, kommer att behandlas någon gång efter den 10 juni eller alltså dagarna före midsommar. Jag kan icke tänka mig, att det finnes avgörande skäl för så lång motionstid, och jag är förvissad om, att riksdagen vill hava denna fråga avgjord tidigare, varför jag hemställer till kammaren att icke bifalla herr Hagbergs förslag om 20 dagars motionstid.

Häruti instämde herr *Lindqvist*.

Herr Hagberg i Luleå: Jag vill bara erinra därom, att därest riksdagen avslår detta yrkande om 20 dagars motionstid, är det första gången i riksdagens historia, åtminstone under den tid jag tillhört densamma, som något sådant har skett. Men det står fullständigt i stil med det övriga.

Herr Lindqvist: Herr talman! Jag tror, att herr Hagberg tar fel i detta fall. Det har hänt tidigare, att förslag om utsträckt motionstid icke bifallits just med hänsyn till att man ej ansett det lämpligt, att riksdagen skulle bli förlängd.

Jag vill härtill bara lägga, att när herr Hagberg hade sitt långa anförande, föreföll det som om han redan hunnit bilda sig en bestämd uppfattning om

Remiss av proposition ang. förbud mot vissa sammanslutningars verksamhet. (Forts.)

vad denna proposition innebär. Skulle det icke då vara möjligt för herr Hagberg och hans närmaste kamrater att inom den vanliga motionstiden få fram den motion, som de ha för avsikt att väcka?

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, hänvisades propositionen till behandling av lagutskott.

Till utskottet skulle jämväl överlämnas de i anledning av propositionen inom kammaren avgivna yttrandena.

Herr talmannen gav härefter propositioner beträffande det av herr Hagberg i Luleå under överläggningen framställda yrkandet om utsträckning av tiden för avgivande av motion i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 260, nämligen dels på bifall till nämnda yrkande dels ock på avslag därå; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den senare propositionen. Herr Hagberg i Luleå begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren avslår herr Hagbergs i Luleå ifrågavarande yrkande om utsträckning av tiden för avgivande av motion i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 260, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit nämnda yrkande.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång upppläst, verkställdes omröstning genom uppresning; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren avslagit herr Hagbergs i Luleå yrkande.

Slutligen föredrogs och remitterades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition, nr 263, angående åtgärder för lagring av brännolja för jordbrukets behov.

§ 4.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet följande på kammarens bord ligande motioner; nämligen:

nr 265 av herr *Törnkvist*;

nr 266 av herr *Henriksson*; och

nr 267 av herr *Ericsson* i Kinna *m. fl.*

§ 5.

Föredrogs, men bordlades åter konstitutionsutskottets memorial nr 17, statsutskottets utlåtanden nr 155—161, bevillningsutskottets betänkanden nr 25 och 26, första lagutskottets utlåtanden nr 33—40, andra lagutskottets utlåtanden nr 27 och 28 samt jordbruksutskottets utlåtande nr 49.

§ 6.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 253, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för förre reservofficersaspiranten Å. O. Lidholm från viss ersättningsskyldighet;

nr 254, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående gäldande av vissa haverikostnader;

nr 256, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till vissa kraftledningar m. m. för militära behov;

nr 257, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till anskaffning av två kortvägssändare för radiotelegrafi;

nr 258, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående räntan för egnahems-lån vid statens järnvägar och statens vattenfallsverk;

nr 259, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till anordnande av skyddsrum i statens järnvägar tillhöriga fastigheter;

nr 261, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överskridande av viss delpost i den för länsstyrelserna fastställda avlöningsstaten för budgetåret 1939/40; och

nr 262, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till arkivfotografering av vissa handlingar.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 5.11 e. m.

In fidem
Sune Norrman.